h a 4.

Lasten ja Nuorten kirjasto N:o 8.

Eri teitä.

Suomennos.

Hinta 20 penniä.

Raumalla 1899.
Rauman Kirjapaino-Osakeyhtiö.

Lasten ja Nuorten kirjasto N:o 8.

Eri teitä.

(Suomennos.)

Raumalla 1899.
Rauman Kirjapaino-Osakeyhtiö.

Raumalla,
Rauman Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapainossa, 1899.

Oli marraskuun loppupuoli. Ilta oli pimeä ja kylmä. Hieno tihkusade, jota koko iltapäiwän oli wihmottanut, oli winhan pohjatuulen puhaltaessa kahta wertaa kylmempää.

Ratawartija Paawola oli enemmän kuin tunnin ajan seisonut paikallaan radalla lewottomasti odotellen pikajunan tuloa. Kolme neljännestä oli jo kulunut yli määrä-ajan; syytä oli peljätä jonkun onnettomuuden tapahtuneen. Parikymmentä kertaa ainakin oli hän wiimeisen neljänneksen kuluessa awannut wahtikojun owen ja tähystellyt rataa pitkin huomaamatta pienintäkään merkkiä myöhästyneen junan tulosta. Kuulla oli aiwan mahdotonta. Myrskyn pauhu oli niin ankara, ettei kowintakaan jyryä olisi woinut eroittaa. Huh! kuinka sähkölennätinlangat winkuiwat! Radan toisella puolen olewasta wiidakosta kuului uikuttawa ja walittawa ääni; tuuli siellä riehui armottomasti repien wiimeiset lehdet puista; sitten se ulwoen ja wonkuen jatkoi matkaansa wasta aurattujen, mustien peltojen yli wastaisella puolella. Sade löi ratawartijata kaswoihin, jonka tähden hän wetäytyi kojuunsa ja sulki owen. Hän asetti lyhdyn lattialle, ja pyyh-

käsi takkinsa hihalla hien ikkunasta, josta näki sille suunnalle, mistä juna oli tulewa. Sitten istuutui hän puurahille tarkasti tähystellen syssimustaan yöhön. Tiesihän hän aiwan tarkkaan millä kohtaa walo weturista ensin alkoi näkyä, waikkakin ilma oli niin paksua kuin tänä iltana.

Aiwan oikein, siellä se jo wilkutti. Wihdoinkin! Hän hengähti keweämmin, tarttui lyhtyynsä ja oli seuraawassa tuokiossa paikallansa lyhdyn walo käännettynä lähestywää junaa kohti. Se tuli, hitaasti puhkuen ylämaata kulkiessaan, woidakseen sitten alamäessä lisätä wauhtia ja ajaa hurauttaa todellisen pikajunan huimaawaa wauhtia ratawartijan ohi. Wälinpitämättömästi silmäili tämä walaistuja waunuja. Samalla kiintyi hänen huomionsa naiseen, joka, sateesta ja pimeydestä huolimatta, seisoi awatussa ikkunassa ikäänkuin olisi tahtonut keksiä jotain siellä ulkona.

Paawola oli kuitenkin liian wäsynyt ja uninen ajatellakseen asiata sen enemmän. Myöhästynyt kokonaisen tunnin ja kymmenen minuuttia, mutisi hän kelloaan silmäillen. Sitten hän lukitsi owen, pani awaimen taskuunsa, käänsi takinkauluksen ylös, haukotteli pari kolme kertaa ja läksi kotimatkalle.

Radan pylwäät oliwat sateesta käyneet liukkaiksi, jonka tähden hän wastoin tapaansa asteli radan wierellä olewata polkua. Lyhdyn liekuttawa walo walaisi tietä eteenpäin. Kiwet, pensaat

ynnä muut esineet saiwat himmeässä walossa eriskummallisia muotoja, eipä ihme siis, että ratawartija, waikka wanhakin, jo säpsähti nähdessään ison, mustan esineen edessään.

Hän kumartui, katseli esinettä lyhdyn walossa ja näki sen olewan ison waatemytyn. Hän potkaisi sitä jalallaan; se oli pehmeä. Miten ihmeessä oli se tänne joutunut? Kukaan ei woinut huomaamattansa pudottaa noin suurta mytyä. Luultawinta oli, että joku oli wiskannut sen äsken ohi kiitäwästä junasta.

Miltei kamala tunne waltasi Paawola-wartijan jälleen kumartuessa katselemaan salaperäistä löytöään. Mitä tekisi hän sen kanssa? Ei hän woinut jättää sitä sateesen. Neuwotonna hän siinä hetken seisoi. Hiljaa. Mikä ääni! Sähkölennätinlankojen walitusko? Ei, langat oliwat toisella puolella. Tuulenko woiwotus? Ei, ääni ei ollut niin epäröiwää. Ratawartija painoi korwansa lähemmäksi mytyä. Sieltä ääni kuuluikin, niin totta kuin hänen nimensä oli Mauno Paawola ja ainoastaan ihmisolento woi sillä lailla ääntää.

Paawola laski lyhdyn maahan, awasi mytyn ympärillä olewan huiwin sekä sen lisäksi pari muuta waatetta ja löysi niiden sisästä itkewän lapsen. Ensi hämmästyksestä toinnuttuaan kiersi hän parhaan kykynsä mukaan jälleen monet waat-

teet lapsen ympärille, otti mytyn syliinsä ja läksi kiirein askelin kotiinsa.

Ratawartijan pienessä tuwassa nukkuiwat jo waimo ja koko lapsijoukko, kun mies saapui kotiin. Ainoastaan wanhin tytär, joka wuorostaan odotti yöjunan tuloa, walwoi työtä tehden keittiössä. Tämä huudahti peljästyksestä kun isä wastoin tapaansa kiiwaasti löi owelle päästäkseen sisälle. Nähdessään isänsä iso mytty käsiwarsillaan perätyi hän tahtomattansa.

Pian oliwat waatteet lapsen yltä poistetut. Wartijan waimo oli herännyt eikä ymmärtänyt mikä meteli keittiössä oli, ennenkuin mies laski wasta löydetyn lapsen wuoteelle hänen wiereensä.

Se oli pieni, hento olento, parin kolmen wiikon wanha. Nyrkissä olewat pienet kätöset oliwat jääkylmät. Paawolan muori koetti heti lämmittää niitä hengityksellään. Ihme oli, ettei lapsi ollut tukehtunut monien waatteiden sisässä, mutta ne oliwat olleet niin hywin kääritytt, että oli jätetty tilaa hengittämiselle. Suurempi ihme oli, ettei lapsi pudotessaan ollut saanut huomattawaa wikaa. Jumalan suojelewa armo oli pelastanut hylätyn lapsen kaikesta waarasta. Mutta woi! Paljon parempi olisi lapselle ehkä ollut saada kuolla ennenkuin hän tulisi huomaamaan olewansa koditon ja turwaton tässä maailmassa, olewansa waan pieni löytölapsi raukka, joka ei

saa osalleen turwaa eikä rakkautta, ei edes — äidin rakkautta, joka tulee halwimmankin osalle.

* * *

Y:n waiwaistalolla oli suuri hälinä ja melu. Waiwaishoidon esimies oli tullut suoraan kuntakokouksesta ilmoittamaan Nilkku-Liisalle, että kokous oli päättänyt antaa hänen hoidettawakseen lapsen, joka oli yhtä laittomalla kuin tunnottomalla tawalla joutunut seurakunnan niskoille. Asiain näin ollen, täytyi kunnan, waikka wastenmielisestikin, pitää tarpeellista huolta löydökkäästä. Rikoksellisista wanhemmista oli kyllä koetettu saada tietoja, mutta turhaan.

Halwimmalla katsoi kokous saawansa lapsen hoidon siten, että se pantiin waiwaishuoneesen, jossa pienokainen wähäistä palkkiota wastaan annettaisiin jonkun waiwaishoitolaisen kaswatettawaksi siksi, kunnes lapsi tulisi omin woimin toimeen. Näin päättyi ikäwä asia, joka oli tuottanut monta tukalata hetkeä sekä pastorille, kunnan esimiehelle että myös waiwaishoidon esimiehelle. Ratawartija oli iloinen päätöksestä, sillä hänellä itsellään oli suuri lapsi-joukko, eikä woinut pitää pienokaista luonaan; saman päiwän iltapuolella hän jo lähetti turwattoman löydökkäänsä wähemmin kadehdittawaan määräpaikkaansa.

Siellä oli, kuten sanottiin, syntynyt aika hälinä. Alue, minkä kukin hoitolainen sai omanaan pitää, oli liidulla wedetyllä piirulla eroitettu naapurin alueesta. Niin oli Nilkku-Liisankin. Pienessä osassaan oli hänellä sänky ja arkku sekä walkoseksi maalattu tuoli. Näiden lisäksi koetettiin tänne nyt tulewata asukasta warten sijoittaa pieni kehto, mutta ei se onnistunut. Esimies oli itse omin käsin työntänyt ja nostellut huonoja huonekaluja, mutta mahdotonta. Kehto ei saanut tilaa pitkin ei poikin, rajawiiwa oli siirrettäwä puolen metriä naapurin alueelle. Silloin ei ainoastaan Wuori-Maija, jonka mielestä hänen osansa oli oikea pyhä paikka, waan kaikki muutkin hoitolaiset wimmastuiwat. Jos ennen näin kuulumatonta saa tapahtua, mitä onkaan sitte odotettawissa!

Esimies oli kuitenkin taipumaton; jo miesmuistin ajoilta ollut wiiwa siirrettiin puolen metriä naapurin alueelle. Nilkku-Liisan sänky nostettiin huoneen pitkälle seinälle ja tämän sekä sinisekſi maalatun arkun wäliselle seinälle pantiin kehto, joka oli olewa kaikkea muuta waan ei suopein mielin odotetun pikku wieraan lepopaikka.

Pian nukkui kuitenkin Nilkku-Liisan rauhoitetulla mutta kadehditulla alueella wiattomuuden suloista unta pieni olento, joka ei tietänyt mitään niistä monista katkerista walituksista,

kohtuuttomista syytöksistä ja karkeista kiroukſista, joita hänen tulonſa oli tuottanut.

Nilkku-Liiſa itſe istui ſukankudin kädessään miettiwäiſenä katſellen pienokaista ja ajatellen mimmoista on wanhana jälleen tulla lapſen hoitajaksi. Kohta oli hän ollut wuoden waiwaishuoneessa; pitkä oli tämä wuoſi ollut, monta kyyneltä oli hän ſen kuluessa wuodattanut, tukahuttanut monta huokausta muistelleſſaan rauhallista, pientä mökkiänſä wuorenharjanteella. Se oli jo niin lahonnut, että katto oli pudota alas; ſiitä ſyystä oli hänen täytynyt jättää aſuntonſa ja muuttaa loppuijäkſeen waiwaistaloon. Hänen rakkaan mökkinſä puoleksi mädänneitä ja madon ſyömiä hirſiä ja puita poltettiin nyt waiwaishuoneeſſa. Sanomattomasti hän kärſi tästä; toiſet hoitolaiſet wielä koettiwat liſätä hänen kärſimystään ſyyttämällä häntä ſiitä, ettei huone tullut lämpimäksi, waikka he kuinkakin lämmittiwät.

Nilkku-Liiſa oli niitä, joka ristin kowaſſa koululſſa oli oppinut huolenſa kantamaan H ä n e l l e, joka yksinään woi auttaa, eikä hän koskaan puhunut turhia ſanoja muiden kanſſa. Mahdotonta oli riitaantua hänen kanſſaan, jokainen hoitolainen oli ſen kyllä huomannut ja wiimein he autoiwatkin hänen olla rauhaſſa waikkakin ſe oli hywin waikeata.

Tänäkin iltana istui hän aiwan hiljaan kaiken rähinän ja hälinän keskellä. Lujasti hän luotti siihen, että Jumala oli hänen hoidettawakseen antanut löydetyn lapsen ja hän tahtoi hoitaa sitä niin, että kerran woi Jumalan edessä wastata lapsesta.

Sydäntä liikuttawaa oli nähdä wanhuksen osoittamaa rakkautta orpoa kohtaan ja kuinka hän koetti pidättää ympärillä wallitsewata surkeutta kaukana lapsesta. Hoitolaisten riidellessä liian äänekkäästi tai kun puolihassu Reeta lauleli riwoja laulujaan, otti Nilkku-Liisa aina pienokaisen syliinsä, lauloi hiljaa ja wärisewällä äänellään jonkun wirren, täten estääkseen heitä ympäröiwän pahuuden turmelemasta lapsen sielua.

Kun lapsen itku wälistä häiritsi yölepoa ja matkaansai uhkauksia, wieläpä kiroilemista ja sadattelemista, kumartui wanhus lapsen yli kuiskaamalla lukien sopiwan raamatunlauseen pahan poistamiseksi.

Näin kaswoi Johanna eli löydökäs, kuten häntä yleensä kutsuttiin, keskellä syntiä ja kurjuutta, mutta rakkauden ja rukouksen ympäröimänä. Kasteessa oli hän saanut nimen Johanna siitä syystä, että tämä tapahtui Johanneksen päiwänä ja Nilkku-Liisa rukoili, että Jumala opettaisi lasta Herran apostolin tawoin ei ainoastaan itse tuntemaan Herraa Jeesusta wapahtajakseen waan myös wiemään muita samaan tuntemiseen. Pienokainen

oli hänen mielestään saanut siunatun nimen ja tuntui kuin tämä nimi olisi lapsen tulewaisuuden turwana ja warana.

Lapsuudenaika waiwaistalossakin wietettynä tuottaa iloa ja pikku Johannalla oli monta riemun hetkeä warsinkin woittaessaan wähitellen kaikkien suosion. Kieltämättä oli hän hywä lapsi ja monta makupalaa pistettiin hänelle, kun hän horjuwin askelin käweli lattialla oikealle ja wasemmalle, huolimatta rajawiiwoista ja rauhoitetuista alueista. Yksin Wuori-Maijakin, joka heti ensi hetkestä oli pitänyt lasta wihollisenaan kaiken sen tähden mitä muka oli hänen tähtensä saanut kärsiä, ei kauwemmin woinut wastustaa noita säihkywiä sinisiä silmiä, jotka niin ystäwällisesti katseliwat häntä. Wastoin tahtoansa täytyi hänen silloin tällöin pistää tyttösen käteen sokeripalasen tai wehnäsen, jota kauan oli sanomalehtipaperiin käärittynä säästetty herkkupalasena arkussa.

Nikku-Liisa wartioi huolellisesti pienokaista, harwoin sai hän poistua omalta alueelta arkun ja Liisan sängyn wälissä. Toisinaan kuitenkin, kun pienet jalat wäsyiwät yksitoikkoiseen edes- ja takaisin käwelemiseen, sai hän mennä kauwemmaksi huoneessa kaswatusäidin häntä lewottomasti ja wartioiwasti pitäen silmällä.

Aiwan hywin huomasi hän mahdottomaksi kieltää pienokaista kokonaan seurustelemasta muiden hoitolaisten kanssa. Mutta woi onnettomuutta!

Heti kun Johanna oli oppinut käwelemään, muutti waiwaistaloon huonomaineinen waimo isättömän poika-raukkansa kanssa, joka oli muuan wuosi Johannaa wanhempi ja jo ensi hetkestä liittyiwät molemmat lapset wastustamattomasti toisiinsa.

Nilkku-Liisa koetti kyllä kieltää Pirtti-Kaisan punatukkaista ja pisamista poikaa astumasta rajawiiwan yli hänen alueelleen, mutta usein poika silloin istui äitinsä alan äärimmäisellä reunalla kiinnittäen tuhansilla tempuilla pienokaisen huomion itseensä. Tämä ei tullut rauhoitetuksi ennenkuin he taasen pääsiwät yhteen.

Tuskinpa kukaan taisi aawistaa kuinka katkerata surua ja lewottomuutta tämä tuotti kaswatusäidille. Kuinka woisi hän suojella hänelle uskottua lasta? Pirtti-Kaisa ei ollut tunnettu ainoastaan kewytmielisestä elämästään, waan oli hänen epärehellisyytensäkin kuuluisa ja kansan kesken kutsuttiin häntä useimmiten Waras-Kaisaksi. Helppo on käsittää mimmoinen poika on, jolla on tämmöinen äiti ja joka on moisissa oloissa kaswanut. Sanottiinpa aiwan suoraan, että punahiuksisen pojan pisamisissa kaswoissa kuwastui jo konnamaisuus. Kenties poika-raukka juuri tämän tähden saikin osakseen waan epäilystä ja luottamattomuutta eikä wähintäkään ystäwyyttä. Pienet, tirkistelewät harmaansiniset silmät katseliwat arasti ja salaisesti ympärilleen. Laiha, herwoton olento kätkeytyi mieluummin nurkkiin tai koetti kiertoteitä kulke-

malla wälttää tuuppauksia ja ansaitsemattomia nuhteita; hän muka oli aina tiellä.

Johannan loistawista lapsensilmistä wuoti ensimmäinen ystäwyyden osoitus kowaosaista poikaa kohtaan, samoin tytön pieni, paksu käsi oli ensimmäinen, joka häntä hywäili. Eipä ihme siis, jos poika häntä rakastikin pienen sydämmensä kaikella rakkaudella, jota kukaan muu ei wielä tähän asti ollut saanut tuntea.

Risto, niin oli isättömän pojan nimi, ihaili Johannaa korkeampana olentona. Kaikki, mikä pojasta oli korkeata, ylewätä ja hywää, löytyi tyttösessä ja tämän tähden olisi hän waadittaissa antanut waikka henkensäkin. Kun hän oli kaswanut niin suureksi, että äiti woi lähettää häntä kylään kerjäämään, koetti hän näillä retkillään aina hankkia jotakin, mikä tuotti Johannalle iloa. Woi, kuinka nuo pienet, rumat kaswot kirkastuiwat, kuinka kewyeksi muuttuikaan hidas ja laapustawa käyntinsä, kun hän kantaen painawaa kerjäläispussia selässään, läheni waiwaistaloa ja näki Johannan pienen nykeränenän ikkunassa häntä odottamassa. Äidin ahnaasti nykäistyä pussin Ristolta ja tyhjennettyä sen omiin warastoihinsa, kutsui poika Johannan erilleen ja haki repaleisen nuttunsa monista piilopaikoista kallisarwoisen aarteen toisensa perään, siinä oli lautasten palasia, tyhjiä tulitikkulaatikoita, wirttyneitä nauhanpätkiä

sekä koko joukko muita komeuksia, joita Risto päiwän kuluessa oli löytänyt rikkaläjiltä.

Oliwatpa lapset löytäneet koko siewän paikan leikkikentäkseen, pienen nurkan pihalla, punaiseksi maalatun aidan luona. Täälläpä wasta oli pitkät riwit kirjawia porsliinin kappaleita, taiteellisesti järjestettyinä; kauneutta lisäämässä oli siellä täällä pieni, kimeltelewä kuwastimen kappale. Sattuipa tämä joskus olemaan niinkin iso, että lapset suureksi ilokseen woiwat nähdä siinä osan kaswoistaan, useimmiten kuitenkin näkyi waan kapea wiiwa. Ilosta ja ylpeydestä sykki Riston sydän löytäessään moisen aarteen, heti ajatteli hän Johannan riemua. Nähdessään tällaisen kapineen taputtikin pienokainen ilosta käsiään, hän melkein huusi pelkästä ihastuksesta. Muistorikkaita hetkiä oliwat nämät waiwaistalonpojan elämässä; iloisia aikoja löydökkäälle.

Nilkku-Liisa ei enää ollutkaan niin lewoton Johannan seurustelemisesta Riston kanssa huomattuaan kuinka hellä poika oli hänen holhotilleen. Olipa Risto wiimein, eukon hartaasti pyydettyä, käsi kädessä luwannut, ettei hän koskaan opeta lapselle omia kujeitaan eikä turmele hänen sieluaan wiekkaudella, jota hänessä itsessään niin ylenmäärin oli; wiimeksimainittua ei Nilkku-Liisa wähintäkään epäillyt. Itse saneli hän pojalle tämän juhlallisen lupauksen ja olikin siitä asti paljon lewollisemmalla mielellä.

Tutkiwasti tarkasteli kaswatusäiti jokaista lahjaa ja ainoastaan ne kapineet, joiden löytämisestä tai hankkimisesta Risto taisi antaa tyydyttäwän selityksen, sai tyttö pitää. Suuresti ei eukko luottanut Waras-Kaisan poikaan. Jo yksin sekin, että pojan lahjat, jos ne olisiwat wäärydellä ja petoksella saadut, tuottaisiwat wahinkoa ja kirousta lapselle, josta hän oli wastuunalainen, sai wanhuksen wärisemään kauhusta.

Kun epäluulo kerran oli eukossa herännyt, oli aiwan turhaa, että Risto wakuutti puhuwansa totta. Liisa oli taipumaton. Waras-Kaisan poika — kuinka woisi hän olla rehellinen? Kykynsä mukaan koetti hän walwoa, ettei poika saanut turmella Johannaa, waikkakaan ei woinut kieltää heiltä toistensa seuraa. Kauimpana pihan nurkassa oli muutamien wanhojen laudanpätkien takana todellinen aarre-aitta; täällä säilytettiin kaikki ne tawarat, joita Nilkku-Liisa piti epäluulonalaisina. Ankarasti oli Johannaa kielletty koskemasta näihin; joskus uskalsi hän kuitenkin, Riston kehoituksesta, pelosta sykkiwällä sydämmellä luoda aristelewan katseen tuohon kätkettyyn komeuteen.

Näin kului näiden waiwaistalonlasten ensimmäinen lapsuudenaika waihdellen surussa ja ilossa. Yhtä mieltä oliwat he kaikessa. Ei Nilkku-Liisan epäluuloisuus eikä Pirtti-Kaisan torat ja kiukku woineet wähentää heidän wälistä ystäwyyttään.

Kun joku Riston läsnä ollessa rohkeni tiuskasta Johannalle, tunsi hän heti Riston nyrkin nenänsä alla ja wäärä syytös taasen poikaa kohtaan saattoi Johannan katkerasti itkemään. Risto waan toiwoi kaswawansa suurekſi, silloin hänestä tulisi rikas ja hieno herra, joka ajelisi Johannan kanssa herraswaunuissa, kaksi hewosta edessä aiwan niinkuin joka sunnuntai oli nähnyt kartanossa asuwan kapteenin ajawan kirkolle. Herraswäkeä leikkiwätkin he usein ajaen silloin ylös-alasin käännetyllä tunkiolaatikolla kaksi tiiliskiweä ollen hewosina.

Niin oli Johanna jo ehtinyt seitsemänteen ikäwuoteensa ja kaswatusäiti oli alkanut opettaa häntä lukemaan. Kaikki, mitä tyttö päiwän kuluessa oli oppinut, opetti hän illan tultua wuorostaan Ristolle, sillä tämä, waikkakin neljä wuotta wanhempi, ei ollut omalta äidiltään mitään oppia saanut.

Wuosien kuluessa oli Nikku-Liisan woimat heikontumistaan heikontuneet, aiwan hywin saattoi huomata, ettei Johanna enään kauan saisi pitää hellää ja rakastawaista kaswatusäitiään.

Kenties wanhuksen palawat rukoukset saada elää niin kauan kun hänestä olisi rakkaalle kaswattitytölleen hyötyä, ylläpitiwät hänen sammuwata henkeään. Ainakin näytti hänestä itsestään siltä.

Kewäällä, Johannan täytettyä yksitoista wuotta, tunsi wanhus loppunsa lähenewän. Ajatus,

että tyttö jää orwoksi maailmassa, waiwasi häntä yöt päiwät. Wiimeinkin hän eräänä iltana lähetti pastoria noutamaan. Hän oli keksinyt keinon suoriutua tästä pulmasta, mutta kukaan ei saanut sitä tietää. Hywin hiljaan hän oli puhunut, kukaan ei sanaakaan kuullut ja pastorin päännyökäyksistä ainoastaan saattoi huomata, että hän suostui wanhuksen toiwomiin ja oikeutettuihin esityksiin.

Siitä hetkestä oli sairas ihmeellisen rauhallinen ja lewollinen ja seuraawana päiwänä hän nukkui kuolemaan niin hiljaan, ettei kukaan woinut warmasti sanoa, mihin aikaan se tapahtui.

Katkeria surun kyyneleitä wuodatti Johanna kaswatusäitinsä kuolinwuoteen ääressä. Hywin hän ymmärsi menettäneensä paljon, waikkei käsittänytkään kuinka paljon. Suruun liittyi wielä kauhun tunne nähdessään lakanalla peitetyn ruumiin, mielensä oli niin omituinen ruumiin ollessa huoneessa. Kun se illalla wietiin ulos, sattui Johanna näkemään wilahduksen kalman kalpeista kaswoista ja oli kuin hänen pikku sydämmensä olisi puristautunut kokoon eikä kukaan saanut häntä lohduttaa. Wiimein hän itki itsensä nukuksiin Pirtti-Kaisan wuoteella, jossa hän Riston awulla sai sen yön lewätä.

Seuraawana päiwänä tuli waiwaishoidon esimies kirjaan merkitsemään Nilkku-Liisan jälkeen jättämän omaisuuden. Mitä pientä hän oli muka-

nansa tuonut ja joka wuosien kuluessa oli waiwaistalossa kulunut, oli wähä-arwoista, mutta joutui kuitenkin waiwaistalon omaksi ikäänkuin ruoan ja huoneen maksuna. Suurta, wanhanaikaista wirsikirjaa ja isoruutuista silkkihuiwia, joka oli ollut Nilkku-Liisan ylpeytenä ja jota hän waan juhlatilaisuuksissa oli käyttänyt, ei otettu lukuun. Kaswattitytär saisi ne. Pienokainen itse seisoi ja katseli ihmetellen, kuinka hänen omat pienet ja huonot waatteensa pantiin eri paikkaan ja äidin toiseen. Tuskaansa salaten oli hän kuunnellut hoitolaisten ääneen lausumia arweluita mihin hän nyt joutuisi tai kenen heistä täytyisi ruweta häntä hoitamaan. Hän toiwoi, oi, niin sydämmestään toiwoi, pääsewänsä Riston luo — ei tämän äidin luo, sillä häntä pelkäsi ja kammoi hän, waan Riston, joka warmaan olisi hänelle hywä ja ystäwällinen.

Waiwaishoidon esimies oli harwapuheinen mies, häntä oli opittu tottelemaan ilman selityksiä ja uhkauksia. Lopetettuaan wähemmän mieluisen kuolleen hoitolaisen tawaroiden tarkastuksen, pani hän Johannan waatteet myttyyn, jonka antoi tytön käteen ja käski tämän seurata itseään. Pienokainen ei uskaltanut sanoa wastaan, mutta nähtyään lapsen ällistyneen, kysywän katseen, sanoi mies hänelle owessa:

„Kas niin, lapsi, sano heille jokaiselle hywästi, ehket enään palaa takaisin."

„Enkö palaa? Mitähän mies tarkoitti? Jjäksikö hän jättäisi tämän paikan, ainoan kodin, ainoat ihmiset, mitkä tunsi ja Riston, Riston — —."

„Joudu, lapsi! Ei kukaan itke jättäessään waiwaistalon ja wielä wähemmin sopii sinun itkeä. Jos he owat olleet hywiä sinua kohtaan, saakoot siitä kiitoksen, elleiwät, on nyt myöhäistä saada tekemätöntä tehdyksi. Lapsi joutuu hywään paikkaan, sen sanon, enemmän saatte sittemmin kuulla. Hywästi!"

Näin erosi Johanna lapsuudenkodistaan ja yksinään wieraan miehen rinnalla waelsi lapsi, waatemytty kädessä, kyyneleet silmissä ja sydän pelosta tykyttäen, suureen, tuntemattomaan maailmaan, tietämättä minne.

Hän muisteli wain Ristoa, ainoata ystäwätään. Mitä sanoo hän illalla kun tulee kotiin eikä löydä häntä? Äiti oli lähettänyt pojan asialle jo ennen kuin Johanna oli aamulla herännyt. Wiimeisen kerran oli hän nähnyt Riston tämän istuessa wuoteen ääressä pidellen hänen käsiään ja koettaen lohduttaa häntä kertomalla mitä kaikkea hywää ja hauskaa hän seuraawana päiwänä hankkisi heille molemmille. Hän oli wielä kuulewinaan Riston kuiskaawan: „Älä itke. Risto on yhtä hywä ja hellä sinua kohtaan kuin konsaan Nilkku-Liisa!" Saaneeko hän milloinkaan enään nähdä Riston?

* * *

Nuori kirkkoherra, joka äskettäin oli seurakuntaan tullut, ei woinut wastustaa omantuntonsa waatimuksia ottaa orpolapsi-raukka waiwaishuoneesta pappilaan. Kuuma taistelu oli hänellä ollut kestettäwänä käytännöllisemmän ja asioita tarkkaan harkitsewan äitinsä kanssa. Tämä ei ymmärtänyt, että pojalla, joka hiljan oli seurakuntaan tullut, olisi welwollisuus pitää huolta sen orwoista.

Useammin kuin kerran oli äidin kuitenkin täytynyt taipua pojan omituisiin päähän pistoihin, kuten hän niitä nimitti, ja niin käwi nytkin.

Ruustinna itse oli kelpo ihminen ja hänestä kunnollisuus oli hywe, jota jokaisen ihmisen tulisi pyrkiä saawuttamaan. Jos siis hänen täytyi ottaa tyttö taloonsa, aikoi hän kaswattaa hänestä hywä ja kunnon palwelija, esikuwa kaikille nykyisille palwelijoille, jotka hänelle oliwat niin suureksi kiusaksi.

Johanna joutui siis jotenkin ankaraan, mutta hyödylliseen kouluun. Oi, kuinka pikku sydämmensä ensi alussa halusi päästä takaisin wapauteen Nilkku-Liisan hellän johdon alle! Oi, kuinka hän kaipasi kaswatusäidin känsäisten käsien hywäilyä, hellää katsetta hänen heikoista silmistään ja ystäwällistä sanaa kalpeilta huulilta! Ensi kerran ymmärsi yhdentoistawuotias lapsi olewansa yksin maailmassa, ensi kerran eläissään kaipasi hän äidin rakkautta.

Ruustinna oli niitä, joka ei jättänyt mitään asiata puolitekoiseksi. Kun hän kerran oli ottanut Johannan kaswatettawakseen, aikoi hän myös kaswattaa tyttöä niin, ettei saisi häpeätä hänestä. Tuttawuus waiwaishoitolaisten kanssa oli kerrassaan lopetettawa; hän ei saanut käydä entisessä kodissaan. Sen aikuiset muistot oliwat tukahutettawat tai mielestä kokonaan haihdutettawat, jos tahtoi saada lasta tuntemaan omaa-arwoansa, sanoi ruustinna. Hän ei ensinkään katsonut sitä, että waiwaishuone oli ollut lapsen kotina ja että hänellä oli rakkaimmat muistonsa juuri sieltä. Hän ei ajatellut, että hoitolaiset oliwat lapsen ainoat ystäwät ja että he Johannalle oliwat aiwan toisellaisessa suhteessa kuin hänelle.

Kowa tuomio lausuttiin sentähden Johannalle, kun häntä kiellettiin astumasta waiwaistalon kynnyksen yli. Eikö hän milloinkaan enään saa tawata wanhoja ytäwiään — ei koskaan nähdä Ristoa? Surkeata! Ikäwä wanhaan kotiin oli niin waltawa, että Johanna seuraawana päiwänä, jolloin hänen, ruustinnan ollessa päiwällislewolla, oli määrä lukea ensimmäistä Raamatun historialäksyään, hiipi puutarhan aidan läwitse ja kiiti suorinta tietä peltojen ja niittyjen yli punaiseksi maalattua, kaksikertaista waiwaistaloa kohti, joka, mäellä ollen, nykyi hywin kauas.

Oi suloinen wapaus! Hän tunsi täydelleen sen arwon päästyään wanhaan kotiinsa. Riemulla

otti Risto hänet wastaan. Koko aamupäiwän oli tämä hiipinyt pappilan lähimailla nähdäkseen Johannaa, mutta ei uskaltanut mennä sisään.

Mutta ilo oli lyhyt; pieni karkulainen tuotiin takaisin, ruustinnan ankarat kaswot ja pitkällinen wankeus keittiökamarissa, jossa hänen täytyi lukea kaksinkertainen läksy, oli kowa rangaistus hänelle. Uhattiinpa hänelle wielä ankarampiakin rangaistuksia, jos hän waan wielä kerran rikkoi annettuja käskyjä, eikä hänen enään tehnytkään mieli uudistaa karkaus-yrityksään. Pappilan puutarhan ympärillä oli wiheriäiseksi maalattu aita. Riukujen raosta näki hän joskus Riston tämän hiiwiskellessä talon ympäri; silloin tällöin uskalsi hän puhutellakin Ristoa, kun ei kukaan ollut lähimailla.

Wähitellen ja tietämättään miten, keksiwät nämät entiset waiwaishuoneen lapset tawan, millä ilmoittaa toisilleen ajatuksensa ja pistää toisilleen jonkun makupalan. Kauimpana aituuksen kolkassa oli iso kiwi, mikä oli sopiwa piilopaikka. Täällä Risto löysi milloin sokeripalasen, milloin kappaleen hienoa leipää tai muun herkkupalan, josta Johanna oli kieltäytynyt antaakseen hänelle. Hän puolestaan ei woinut keksiä juuri mitään Johannalle annettawaa, sillä hänellä oli kaikkea niin yltäkyllin ja hän oli uusissa, siisteissä waatteissaan Riston mielestä kuin oikea prinsessa.

Usein lapset eiwät tawanneet toisiaan monen päiwän kuluessa, mutta kun Johanna huomasi

kiwen alle kätketyt tawarat kadonneiksi, tiesi hän Riston käyneen siellä ja silloin tuntui taas niin hywältä. Risto oli yhä wieläkin hänen ainoa ystäwänsä. Hywiä oliwat kyllä kaikki hänelle pappilassa. Usein kirkkoherra taputti häntä päähän ja kutsui häntä hywäksi tytöksi, mutta tällä oli niin paljon muuta tehtäwää, ettei hän joutanut tytön kanssa olemaan, jonka tähden hän olikin kirkkoherran läsnäollessa ujo ja arkamainen. Myöskin ruustinna oli ystäwällinen, mutta hän waati pienokaiselta liian paljon eikä ensinkään woinut käsittää lapsen tunteita; tämä kaikki herätti lapsessa enemmän pelkoa kuin rakkautta. Senwuoksi olikin Risto ainoa, josta Johanna todellisesti piti. Oi, kuinka hän toisinaan häntä ikäwöi! Iltasin hän makasi nyyhkien ja itkien pienellä wuoteellaan; se oli siisti, pehmeä wuode, lakanat oliwat puhtaat ja peitto lämmin, mutta mielellään olisi hän waihtanut sen köyhään sänkyynsä waiwaistalossa Nilkku-Liisan wuoteen wieressä, jos siten olisi saanut kaikki entiselleen.

Ja Jumala, Jumala, jota Nilkku-Liisa oli häntä opettanut ystäwänään pitämään, ystäwänä, jolle saa kaikki kertoa ja Häneltä apua pyytää, oli nyt hänestä niin wieras ja niin kaukana, eiwätkä pitkät rukoukset ja wirret, joita hän iltasin ruustinnan kuullen luki, liikuttaneet hänen sydäntään niin sywästi, kuin Nilkku-Liisan yksinkertaiset rukoukset.

* * *

Monta wuotta oli kulunut. Johanna oli jo iso tyttö ja oli syksyn kuluessa käywä rippikoulua. Entinen waiwaishuonelapsi oli ruustinnan ahkeran huolenpidon ja hywän kaswatuksen kautta kaswanut kunnolliseksi ja ahkeraksi tytöksi, hänestä näytti tulewan oiwallinen palwelija. Koska juuri tämä oli koko kaswatuksen päämäärä, saattoi ruustinna täydellä syyllä olla iloinen onnistuessaan pyrinnöissään. Tyttö oli pitkä ikäänsä nähden, pyöreät, lapselliset kaswonsa oliwat hywän näköiset ja iloiset. Waaleat, sileäksi kammatut hiukset, kirkkaat siniset silmät ja tasaiset hohtawan walkoiset hampaat tekiwät sen, ettei ulkomuotonsa ollut erittäin silmäänpistäwä. Kukaan ei woinut aawistaakaan, mikä romantillinen alku oli tämän nuoren tytön elämänhistoriassa.

Ystäwyytensä Ristoa kohtaan oli yhä samallainen, waikkakin oliwat wiime wuosien kuluessa nähneet toisensa ainoastaan kirkossa ja kaukaa oliwat silloin wain saaneet terwehtiä toisiaan.

Jo kauwan sitten oli Risto jättänyt waiwaistalon. Ensin oli hän ollut paimenpoikana rikkaassa talossa samassa seurakunnassa ja ikäwäkseen kuuli Johanna, ettei hänen käytöksensä siellä ollut hywä.

Pappilassa oli palwelustyttö, joka ennen oli palwellut samaisessa talossa ja tämä kertoi Riston moninaisista juonista. Kerrottiin, mitenkä hän oli lyypsänyt lehmät laitumella sekä sitten juonut

maidon, waikka ei tahtonut sitä omistaa. Talollinen arweli tawanneensa hänet usein walehtelemasta. Päälle päätteeksi oli hän, niin kerrottiin, noitunut yhden lehmistä niin, että se äkkiä ja ilman kipua kuoli. Kaikkeen sekä mahdolliseen että mahdottomaan pahaan oli Risto syypää, mutta olihan hän Waras-Kaisan poika ja koska talollinen oli ottanut hänet palwelukseensa, sai hän pitää hywänään kaikki wahingot. Hywin oli hän ne ansainnut, arweltiin.

Näin ei ajatellut ainoastaan pappilan palwelustyttö waan koko seurakuntakin; Johanna kuuli sen ja hänen sydäntään kirwelteli. Tiesihän hän, waan ei kukaan muu, kuinka hywä Risto saattoi olla; kaikki muut waan uskoiwat hänestä pahaa. Kunpa hän waan kerrankin saisi tawata Riston ja sanoa, ettei hän uskonut, mitä pahoja puhuttiin eikä että hän oli noitunut lehmän kuoliaaksi! Tämän työn tähden ajettiin Risto palweluksesta ja joutui takaisin waiwaistaloon. Kukaan ei tämän jälkeen mielellään ottanut häntä työhön, senwuoksi hän kuljeskelikin jonkun aikaa työttömänä ympäri, kukaan ei häntä kärsinyt ja jokainen äiski ja tuiski hänelle. Seuraawana wuonna hän käwi rippikoulua. Huonosti hän osasi katekismuksensa ja pitkät psalmit, waikka hän toisinaan lueskeli niin ahkeraan, että hiki otsasta tippui. Kappalainen opetti rippikoulunuorisoa sinä wuonna ja waikka hän sanoikin, ettei Risto ole kylliksi kypsynyt, päästi

hän kumminkin hänet ripille, arwellen häntä auttamattomaksi.

Kerran tapasi ruustinna hänet puhelemassa Johannan kanssa puutarhan aidan yli ja hywin tämä nyt ymmärsi, miksi hän niin usein oli nähnyt Riston työttömänä kuljeksiwan pappilan seutuwilla. Ankarin sanoin ajettiin hän sillä kertaa pois ja jos hän joskus wielä tawataan houkuttelemasta wiatonta huonoille teille, tahtoi ruustinna hänelle näyttää sopiwan olinpaikan.

Turhaan Johanna wakuutti, ettei Risto ollut häntä mihinkään pahaan houkutellut. Hän sai luwan waieta, ennenkuin wielä oli ehtinyt kaikkea puhuakaan ja sitten käskettiin hänen mennä omaan huoneesensa siellä hiljaisuudessa miettiäkseen sopimatonta käytöstään.

Sen päiwän jälkeen ei hän enään nähnyt Ristoa. Hän kuuli, wiikkoja ja kuukausia turhaan odotettuaan ja katseltuaan waiwaistaloa kohti, että Risto oli sen jättänyt ja yhtä huonomaineisen rengin seurassa kuin hän itse, lähtenyt Norlantiin hakeakseen työtä rautatierakennuksessa.

Hän oli mennyt sanaakaan sanomatta. Johannalla ei siis ollut ainoatakaan ystäwätä enää ja neljäntoistawuotias tyttö kätki kaswonsa käsiin ja itki katkerasti. Hän oli niin yksinään, kammottawan yksinään.

Ruustinna, joka hywinkin näki, että Johanna oli itkenyt, mutta ei woinut aawistaa oikeata

syytä, kertoi samana iltapäiwänä pojalleen iloisen uutisen, että „waiwais-Risto" oli lähtenyt seurakunnasta ja että nyt oli hywä toiwo saada wiettää sunnuntain-iltapuolensa lewossa ja rauhassa, ei huudot ja metelit rauhaa häiritsisi. Hywäntahtoinen rouwa ei ensinkään ajatellut, että Risto oli yksi monien joukossa, jotka aikaansaiwat meteliä; hänestä Risto oli alku ja juuri kaikkeen pahaan.

„Onhan siitä jo enemmän kuin neljätoista päiwää, kun nuorukainen jätti paikkakunnan", wastasi kirkkoherra, „enkä woi sanoin lausua, kuinka tämä minua surettaa."

„Kuinka niin? Sanoppa!" Ruustinnan ääni oli teräwä ja käskewä.

„Näyttää siltä kun häntä olisi kaswatettu yksinomaan pahuuteen. Warmuudella woipi olettaa, että hänestä, hywän kaswatuksen kautta, olisi tullut kelpo nuorukainen ja että hänessä oli taipumuksia, jotka, oikein kehitettyinä, olisiwat tehneet hänet kunnon mieheksi; sillä hänellä oli sekä hywä pää että hywä sydän."

„Omena ei putoa kauaksi puusta", keskeytti ruustinna häntä äkisti, „Waras-Kaisan poika, eikö se jo ilmaise paljonkin?"

„Ja senkö wuoksi, että hän oli epärehellisen waimon poika, tahdotaan hänet itsekin tehdä warkaaksi", wirkkoi nuori pappi kiiwaasti. „Usko minua, äiti, meitä jokaista kohtaa kowa tuomio,

kun emme ole kurjuuteen wajoawalle ojentaneet auttawata kättä, waan päinwastoin epäluulon ja epäilyksen kautta olemme syössеet hänet sywemmälle perikatoon." Wiimeisiä sanoja lausuessaan oli kirkkoherra noussut ja asteli kiiwaasti lattialla.

„Wasta wiime aikoina olin saanut selwille, mitä oli tehtäwä hänen pelastukseksеen, mutta kun menin häntä hakemaan, oli hän lähtenyt, mainitsematta minne. Omatuntoni on waiwannut minua kowin tämän tähden. Olen laiminlyönyt welwollisuuteni sielunpaimenena — enkä kenties koskaan woi sowittaa erhetystäni. Jumala häntä ja minua auttakoon!"

Johanna kuuli joka sanan wiereiseen huoneesen, missä hän sattumalta oli. Hän ei koskaan ollut nähnyt nuorta kirkkoherraa niin liikutettuna eikä kuullut hänen noin kiiwaasti puhuwan.

Olipa toki joku, joka uskoi hywää Ristosta tai ainakin tunnusti että hänessä oli jotakin hywää. Siitä päiwästä kiintyi Johanna yhä enemmän nuoreen isäntäänsä, hän tunsi heissä olewan jotakin yhteistä, waikka ei hän mitenkään olisi woinut sanoa mikä tuo yhteys oli.

Johanna oli lopettanut rippikoulunsa. Hänen nopea käsityksensä sekä selwät wastauksensa herättiwät kirkkoherran huomion ja hän uhrasikin senwuoksi paljon aikaa hänen opettamiseensa. Hän oli etewimpiä rippilapsia ja wastasi wiimeisessä kuulustelussa jokaiseen kysymykseen, johon ei kukaan

muu osannut wastata. Mutta hänen kristillisyyden oppinsa oli ainoastaan päässä, hywin järjestettynä, sydämmeen se ei ollut tunkeutunut. Katkerasti hän itki ja toiwoi hartaasti, että hän tulisi hywäksi ihmiseksi, jommoiseksi ruustinna hänet oli koettanut kaswattaa, mutta toiwomiseen kaikki jäikin. Hän ei tuntenut sydämmen muuttumisen eikä mielen uudistuksen tarwetta; tämä kaikki oli hänelle wielä wierasta.

Niin hywin ruustinna kuin kaikki muutkin sanoiwat, että hän oli kunnon tyttö; jos Jumala häntä eteenkinpäin suojelee semmoisena, on kaikki hywin; siinä oli kylliksi.

* * *

Wuosia oli kulunut. Juhlallisen walituswirtensä oliwat kirkonkellot soittaneet monelle sekä nuorelle että wanhalle Y:n seurakunnassa. Ruustinna oli jo monta wuotta lewännyt kirkkomaalla lehmusten alla. Nuori, lempeä kirkkoherran rouwa oli wähäksi aikaa täyttänyt wainajan jättämän aukon. Mutta, woi kohtalon kowuutta! Hän oli waan wähän aikaa saanut waikuttaa seurakuntalaistensa keskellä, joille hän oli ollut oikeana laupeuden enkelinä, hengellisenä lohduttajana.

Nyt oli heillä ainoastaan muisto jälellä, kalliina ja siunattuna; nuori kirkkoherra oli suruun waipunut, mutta hän kulki kuitenkin lewollisena

ja onnellisena tietäen, että he ijankaikkisuudessa saawat kohdata toisensa. Kirkkoherra oli ennen waeltanut lain orjana, koettaen kaikessa täyttää welwollisuutensa, tästä oli rouwa-wainaja saattanut hänet wapauteen ja taiwaalliseen rauhaan.

Nuorena, ujona ja kokonaan tuntemattomana siinä seurakunnassa, jonka sielunpaimen hänet toi morsiamena kotiinsa, oli hän tullut, kuitenkin woitti hän lyhyen ajan kuluttua kaikkein sydämmet, joiden kanssa hän joutui tekemisiin. Häneen soweltuwat sanat, mitä Abimelek lausui Isakille: „Me näemme ilmeissänsä, että Herra on sinun kanssasi.“ Hywin saattoi huomata, että hän ei elänyt tämän maailman elämätä, waan ijankaikkisuuden, hänessä ei ollut ainoastaan ihmisellisyyttä waan jumalallisuuttakin ja senwuoksi olikin hän niin puoleensa wetäwä.

Hiljaisella käytöksellään osoitti hän sekä sanoissa että töissä, kenen palwelija hän oli; yhä laajemmalle lewisi hänen lempeytensä ja hywyytensä waikutus. Sywästi waikutti hänen olentonsa myöskin Johannan wilkkaasen luontoon. Näytti, kuin suuret totuudet, joita kirkkoherra kaunopuheliaasti esitti saarnastuolissa, wasta hänen nuoressa waimossaan olisiwat esiintyneet eläwinä ja todellisina. Hän toteutti niitä jokapäiwäisessä elämässä ja osoitti omalla esimerkillään, kuinka sanomattoman onnellista ja autuaallista on waeltaa Jumalan

tiellä ja Jeesuksen yhteydessä. Jumala oli hänen kanssaan ja hän Jumalassa.

Johanna ymmärsi tämän yhä paremmin ja samassa lisääntyi hänenkin halunsa päästä samojen etujen nauttimiseen. Sydämmensä koko wilpittömyydellä ja luottamuksella turwautui hän nuoreen emäntäänsä. Tämä taasen kohteli häntä rakkaudella ja ystäwyydellä, jota hän aina oli janonnut, mutta ei koskaan saanut osalleen. Hän neuwoi hänelle tien sen Isän luo, joka on kaikkien orpojen Isä ja Wapahtajan luo, joka on kuollut ristillä ostaaksensa siten itselleen morsiamen. Wähitellen saawutti Johanna rauhan, jota hän tietämättänsä jo kauan oli toiwonut.

Sanomattoman onnellinen aika oli nyt pappilassa. Synkkä, ankara ilme kirkkoherran kaswoissa, joka aina oli waikuttanut pelottawasti, oli, lain orjuuden poistuttua sydämmestä, kadonnut ja sijaan oli tullut lempeys ja rohkeamielisyys. Hänessä saattoi huomata lapsen luottamuksen taiwaallisen Isän armahtawaan armoon ja apuun. Kun hän tuli huomaamaan, kuinka puutteelliset paraimmatkin työt oliwat Jumalan silmissä, ennenkuin Herra Jeesus lausui: „Se on täytetty“, rupesi hän waatimaan wähemmän muilta ja koetti innokkaammin osoittaa heitä Hänen luo, joka yksin on lain täyttämys.

Hän, joka itse on siunattu, tulee toisillekin

siunauksesi ja saawuttaa wiimein ijankaikkisen siunauksen. Niin käwi tässäkin.

Wiidentenä hääpäiwänään oli kirkkoherra yksin kolmen äidittömän lapsensa kanssa. Hän, joka kesken suurinta maallista onneaan oli ollut Herraa lähellä, oli poissa. Hän oli päässyt katselemaan Jumalata, jota oli rakastanut ja johon oli uskonut, kaswoista niin kaswoihin.

* * *

Oli kylmä, kolea päiwä wähää ennen joulua. Taiwas oli koko päiwän ollut harmaa, aamulla oli wihmonut lunta, joka päiwemmällä muuttui rankka-sateeksi ja laittoi tiet liikkeelle kelpaamattomiksi. Ilma oli kauhea ja sääliwäisyydellä ajatteli jokainen, joka oli kyllin onnellinen saada olla huoneessa, niitä raukkoja, joiden täytyi olla ulkona.

Isolla maantiellä Y:n seurakunnassa nähtiin saman päiwän iltahämyssä yksinäinen mies waiwaloisesti kulkewan eteenpäin. Tuuli ajoi kylmää sadetta hänen kaswoihinsa ja hän oli painanut repaleisen lakkinsa kulmakarwoihin saakka; pää alas waipuneena asteli hän raskaasti ja wäsyneesti tietä eteenpäin. Ohut, kulunut takki oli napitettu leukaan asti ja kaulassa oli hänellä huolimattomasti solmittu willanen huiwi. Pienessä mytyssä, jonka hän kantoi olallaan kepin päässä, oli arwatenkin joitakuita työkaluja. Tästä woipi

päättää, ettei mies ollut tawallinen maankuljeksija, waan oli niitä, jotka omalla työllään tahtowat ansaita elatuksensa, waikkakin hänen, syystä tai toisesta, täytyi waeltaa paikasta toiseen työn etsinnässä.

Kuihtuneissa kaswoissa oli kowa, katkera ilme, synkät, päähän painuneet silmät ja lujaan puristetut huulet ilmaisiwat että miehen luonto oli uhkaawa ja hillitsemätön, joka wäkiwallalla anastaa sitä, mitä hywällä ei anneta. Silloin tällöin pysähtyi hän hengittääkseen sywempään, sitä seurasi usein kowa, kolea yskä ja waistomaisesti hän piteli kädellään sisään painunutta rintaansa ikäänkuin siten liewentääkseen yskän tuottamaa kipua. Sydäntä särkewä kuwa oli tässä, wäsynyt, sairas matkamies, joka ilman päämäärää, ilman kotia, kylmänä, sateisena ja pimeänä joulukuun iltana waelsi tietä pitkin.

Wiimeinkin wälkkyi walo puitten wälistä; warmaankin oli siellä ihmisasunto, jossa hän armeliaisuudesta ehkä saisi palasen leipää ja lewähtää pakoittawia jäseniään jossakin pihaton loukossa; muuta lepopaikkaa ei hänellä ollut pitkään aikaan ollut. Warmaa ei se ollut — useampia kertoja oli häntä ajettu pois ja nälkä, joka nyt kalwoi häntä, todisti paremmin kuin mikään muu, ettei koditon kuljeksija saa luottaa lähimmäisensä sääliwäisyyteen. Kauemmaksi hän ei enään jaksaisi käydä, rikkinäiset kenkänsä, joihin wesi ja loka wa-

paasti pääsi tunkeutumaan, oliwat kuin jalkaraudat ja tekiwät hänen käyntinsä waikeammaksi. Märjät, ohukaiset waatteet jäädyttiwät luita ja ytimiä. Mielellään olisi hän heittäytynyt maantielle makaamaan, jos kurjuus olisi siihen loppunut. Hän oli tylsistynyt ja wälinpitämätön; turhaa oli taistella maailman kanssa, joka hänen pienuudestaan asti oli ollut wihamielinen häntä kohtaan, turhaa oli sotia wäkiwaltaa ja jumalattomuutta wastaan, koska ihmiset itse melkein pakoittiwat häntä siihen. Ellei hänelle walaistussa talossa anneta leipää nälkänsä sammuttamiseksi ja lepopaikkaa wäsyneille jäsenilleen, silloin — sywään painuneet silmät leimahtiwat ja kädet puristautuiwat nyrkkiin. Oli hänessä wielä woimaa, jos tarwitaan, sen hän tunsi — joskin hän entisyyteensä werrattuna olikin nyt waan surkea raunio.

Näissä mietteissä oli hän saapunut wilkkuwan walon luo. Tämä loisti kahdesta walaistusta ikkunasta rakennuksessa, jota hän pimeässä tuskin woi eroittaa, waikka seisoi jo sen edessä. Wähän aikaa etsittyään, löysi hän talon ympärillä olewassa aidassa portin ja astuttuaan pihaan muisti hän hämärästi nähneensä sen joskus ennen. Tutuilta näyttiwät puut kummallakin puolen porttia sekä keskellä seisowa kuin myös kahdella pienellä siwustalla warustettu rakennus. Liian wäsynyt oli hän kuitenkin ajatellakseen asiata tarkem-

min; woihan samallaisia taloja olla useampiakin ja olihan hän wiime wuosien kuluessa nähnyt moniaita sen kaltaisia seutuja. Toisessa ikkunassa oli werho laskettu kokonaan alas, toisessa waan puoliwäliin. Astuessaan pihan poikki, näki hän ihmisiä liikkuwan huoneessa ja hän pysähtyi katsellaksensa sisään huoneeseen. Oikealla olewan pöydän luona istui kaksi pientä lasta iltasella. Hywin huomasi, että he oliwat waan hetkeksi jääneet keskenään, sillä pienet palleroiset kädet oliwat aiwan tottumattomat ottamaan leipää ja maitoa pöydällä olewista wadeista. Taulu oli miellyttäwä: iso, kodikas huone, jota pöydällä seisowa lamppu lämmittäwästi walaisi, sekä raittiit, pyöreäposkiset pikkulapset, jotka näyttiwät terweiltä ja tyytywäisiltä. Etäämpänä huoneessa istui nainen pienen wuoteen reunalla, jossa kolmas pienokainen lepäsi. Nainen nousi, järjesti peiton pienokaisen ympärille, laskeutui sitten polwilleen wuoteen wiereen lapsen ristissä käsin lukiessa iltarukouksensa.

Ikkunan takana seisowaa miestä waltasi omituinen tunne. Pitkään aikaan hän ei ollut nähnyt kenenkään rukoilewan. Itse ei hän ollut milloinkaan rukoillut, äitinsä ei ollut koskaan häntä opettanut, mutta hän oli nähnyt toisen lapsen lukewan sekä aamu- että iltarukouksia, sulkien hänetkin niihin ja mieleensä muistui nyt iso huone, jossa oli wuoteita pitkin seiniä, yhdessä

nurkassa pieni kehto ja sen wieressä polwillaan wanha waimo.

Sydämmensä lämpeni muistellessaan menneitä aikoja ja huoneessa olewa nainen nukutteli pienokaista niin tutunomaisesti. Mies muisteli aikoja, jolloin nainen yhtä wanha kuin pöydän luona istuwat lapset, tallusteli ympäri huonetta ja iloiten riensi häntä wastaan, kun hän illalla, ikäwä kerjuupussi olallaan, tuli kotiin. Kuinka olikaan koetettu häntä halwekssia ja tukehuttaa hänen parempien tunteittensa ensimmäistä orasta! Ainoa iloinen muisto, mikä hänellä oli lapsuudenajaltaan, oli juuri tämä nainen. Hän oli ollut hänen ainoa ilonsa, ainoa, joka oli hänelle osottanut rakkautta, ainoa, joka oli käsittänyt häntä oikein eikä häntä epäillyt. Hän muisti häntä kymmenwuotiaana tyttönä, joka säihkywin silmin ja hohtawin poskin oli puolustanut häntä äidin edessä ja kuinka häntä puolikaswuisena tyttönä wietiin pois ja sai ankaroita nuhteita, kun oli uskaltanut salaa puhutella lapsuudenystäwäänsä — Waras-Kaisan poikaa, tulewata warasta. Wanha katkeruus sai taasen sijaa hänen sydämmessään. Jo pienestä pitäen oli häntä epäluulon ja epäilyksen kautta koetettu saada heittiöksi, jommoinen hän nyt oli. Ainoastaan tuo nainen oli luottanut häneen, oli uskonut hänestä hywää. Yskänkohtaus taasen sattui ja mies wetäytyi pois ettei herättäisi huomiota. Käytyään kerran kartanon

ympäri, palasi hän jälleen äskeiselle paikalle ja jäi katselemaan huoneesen.

Nainen oli sillä aikaa tullut pöydän luo, ja istui nyt siinä lapsi sylissä. Ensi kerran näki mies hänen kaswonsa. Hän pyyhkäsi silmiään, mielikuwitusko antoi naisen kaswoille niin tutut piirteet — hän nojautui seinään, päätään pyörrytti. Taasen silmäili hän ikkunaan, katseli kauan ja tarkkaan. Totta tosiaankin oli se Johanna, kukaan muu ei woinut olla niin hänen näköisensä. Mutta missä oli hän; missä oli hän? Sitä ei mies tiennyt. Moneen wuoteen ei hän ollut Johannasta mitään kuullut. Jo warhaisimmasta nuorudesta oliwat he waeltaneet mitä erilaisimpia teitä ja tyttö oli hänen muistissaan jonakin korkeampana, ylewämpänä olentona. Siinä muistissa oli jotakin taiwaallista, yliluonnollista, jotakin kirkkoweisuuta tai wirrenlaulua wastaawata. Itse hän ei ollut tätä koskaan kuullut, mutta hän kuwitteli sitä ylen ihanaksi. Mitä sywemmälle kurjuuteen hän oli wajonnut, sitä harwemmin oliwat nämät muistot kuwastuneet hänelle ja kun hän nyt näin äkkiarwaamatta näki Johannan, tunsi hän, ettei ollut pitkään aikaan häntä ajatellut.

Kuinka kauan hän siinä oli seisonut, ei hän itsekään tietänyt, nälkä, wäsymys, kaikki oli unohtunut. Poistumista hän ei ollut ajatellutkaan ennenkuin taasen huomasi olewansa yksin yön pimeydessä. Lapset oli wietu wuoteisiin ja hän

nähnyt Johannan polwistuwan heidän wierellään, jättäen heitä Jumalan haltuun; hän oli nähnyt, kuinka Johanna äidillisellä hellyydellä oli käärinyt peitot pienokaisten ympäri ja suudellut heitä sekä heidän nukuttuaan, sammuttanut lampun ja lähtenyt huoneesta.

Samassa palasi nälän ja wäsymyksen tunne kahta wertaa ankarampana. Tämä pakoitti häntä menemään sisään pyytämään ruokaa ja lepopaikkaa, mutta hän häpesi itseään ja wetäytyi takaisin. Näyttäytyisikö hän Johannalle näin kurjassa tilassa? Kestäisikö hän Johannan katseita?

Ei, hän kääntyi pimeässä mennäksensä muuanne, mutta jalat eiwät enään kannattaneet ja ankara kipu kyljessä pakoitti häntä etsimään ainoata saatawissa olewata suojaa. Waiwalla pääsi hän nurkkauksen ohi, jossa löysi keittiöön wiewät portaat, pelokkaana ja wawisten, aiwan kuin olisi ollut pahoissa aikeissa, awasi hän owen ja astui sisään.

„Hywää iltaa", terwehti hän arasti. Tyttö, joka seisoi uunin luona, kääntyi waan puoleksi.

„Hywää iltaa taasen", wastasi hän wälinpitämättömästi ja jatkoi työtään.

Keittiö oli huonosti walaistu, sillä pieni lamppu, joka oli seinällä uunin luona, ei lewittänyt waloa ympäri huonetta.

Wieras mies istuutui puolipimeään owen

wiereen, sillä hän ei jaksanut seisoa kauemmin, mitään ei hän kuitenkaan pyytänyt.

„Tahdotte ruokaa, luulen minä?" sanoi tyttö hetken kuluttua, taakseen katsomatta.

„Kiitos, ja yösijaa", oli hiljainen wastaus.

Samassa awautui wastapäätä olewa owi ja Johanna astui sisään. Hän pysähtyi kuitenkin heti ja toimieli pöydän luona.

„Täällä on waeltaja, joka pyytää ruokaa."

Hän katsahti oween, mutta mies oli wetäytynyt kauemmaksi sekä wetänyt punasen tukkansa silmille. Tarpeettomia warowaisuuskeinoja; owen luona wallitsewa pimeys teki mahdottomaksi tuntea ketään.

„Wai niin, minä en huomannut", sanoi hän ystäwällisesti, „hywää iltaa".

Ääni oli niin ihmeellisesti entisensä kaltainen ja tunki se miehen sydämeen. Jonkunmoinen mutina oli hänen ainoa wastauksensa.

„Keitä wähän maitoa", sanoi hän tytölle. „Ulkona on warmaankin hirweä ilma. Mies parka, olette kai sekä wilussanne että läpimärkänä?" Woi, kuinka hänen äänensä oli osaa-ottawainen!

„Hän pyytää myöskin yösijaa", jatkoi tyttö.

„Minä puhun kirkkoherralle!" Hän poistui.

Jospa hän ei enään palaisi — ja kuitenkin hän sitä melkein toiwoi. Hän taukoamatta katseli owea, jonka kautta Johanna oli poistunut.

Wiimeinkin oli maito kiehunut ja höyryäwän kuumana annettiin hänelle sitä wadillinen. Ahneesti joi hän tulikuuman maidon, oli kuin uutta eloa olisi wirrannut hänen kangistuneihin jäseniinsä. Leipä sitäwastoin tarttui kurkkuun, ei hän woinut syödä kuin pienen palan, loput hän pisti taskuunsa. Hetken kuluttua awautui owi ja Johanna katsoi keittiöön.

„Ota kynttilä", sanoi hän, „ja wie mies renkituwan yläpuolella olewaan huoneesen, hän saa siellä nukkua tämän yön. Siellä on lämmintä", lisäsi hän katsellen miestä, joka samassa nousi ja kääntyi selin häneen.

Ihmeeksistä, kuinka hywää lämmin maito oli tehnyt. Eipä häntä wiluttanut puoleksikaan niin paljon, kuin keittiöön tullessa. Tultuaan osoitettuun huoneeseen katseli hän ympärilleen. Hän saa siis nukkua yönsä wuoteessa kunnollisessa asuinhuoneessa! Pitkään aikaan ei hän ollut sitä saanut. Tyttö oli jättänyt palawan talikynttilän pöydälle.

„Woinhan luottaa teihin, että sammutatte kynttilän, ettekä jätä sitä palamaan ja siten sytytä koko taloa tuleen", oli hän sanonut sulkiessaan owen.

Löytyihän maailmassa jokunen henkilö, joka häneenkin luotti eikä hän antaisi tämän luottamuksen häpeään tulla. Kukaan ei ollut häntä pitkiin aikoihin niin ystäwällisesti kohdellut kuin

tänä iltana. Hän sai jälleen kowan yskänkohtauksen ja kun tämä oli loppunut, tunsi hän wiimeiset woimansa pian wähenewän. Joka kerta, kun hän yski, lisääntyi tuska hänen rinnassaan ja wiime aikoina olikin yskä waiwannut häntä yöt päiwät. Uupuneena heittäytyi hän wuoteelle. Hän ei ollut tottunut riisuutumaan lewolle mennessä. Tosin kosteat waatteet puistuttiwat, mutta olihan hänellä tänä yönä ylöllisyystawarana peitto, jonka saattoi kääriä ympärilleen. Hän ojensi kätensä ja sammutti kynttilän; sitten nukkui hän lewottomaan uneen.

* * *

Seuraawana aamuna ilmoitettiin kirkkoherralle, että mies, joka edellisenä iltana oli päässyt renkituwan yläpuolella olewaan huoneeseen lepäämään, oli sairaana eikä woinut nousta wuoteeltaan.

Kirkkoherra meni itse huoneesen ja tapasi wieraan ankarassa kuumeessa sekä puoliwäliin tajuttomana. Kerta kerran perästä koetti hän nousta wuoteeltaan, mutta kaatui aina tuskan huudolla seljälle rintaansa pidellen. Hän wakuutti tulewansa hywinkin omin woimin toimeen, jos he waan auttawat häntä ylös wuoteesta. Mutta kowa waltimo, kuumeentapaiset kaswot ja ankara yskä wakuuttiwat kokonaan toista. Kirkkoherra koetti tyynnyttää häntä ja käski hänen maata hiljaan;

kaikki kyllä saa hywän käänteen, kun hän waan itse on kärsiwällinen. Itse hän otti miehen yltä märjät repaleiset waatteet, mitkä eiwät yön kuluessakaan olleet kuiwanneet ja antoi tuoda omia paitojaan sekä puki miehen siihen. Moinen hywyys ihmetytti wierasta miestä enemmän kuin se olisi häntä liikuttanut joskin olisi ollut terweempi ja jaksanut asioita paremmin ajatella. Tarwittiin enemmän ystäwällisyyttä, jotta jäätuori, jonka ihmisten epäluuloisuus ja sydämmettömyys oli hänen sydämmensä ympäri tuottanut, sulaisi.

Useita wiikkoja hän siinä makasi, kirkkoherra ja Johanna häntä hoitiwat ja waaliwat. Johanna oli, emäntänsä kuoltua, sekä taloudellisissa toimissa että lasten kaswatuksessa ja hoitamisessa astunut hänen sijaansa, waikka hän yhä wielä oli kirkkoherralle waan luotettawa ja kaikessa uskollinen palwelija. Luonnollista siis oli, että hän heti, wieraan miehen sairastuttua, meni häntä katsomaan.

Kun hän astui huoneesen, oli mies äskettäin waipunut uneen. Pitkää aikaa ei tarwittu, ennenkuin hän kuihtuneissa kaswonpiirteissä ja sywään painuneissa, mustien renkaitten ympäröimissä silmissä tunsi lapsuudenystäwänsä, ensimmäisen hywäntekijänsä, kuten hän ajatuksissaan usein oli häntä kutsunut. Todellakin oli tämä toisensa kohtaaminen sydäntä särkewä ja hän oli iloinen kun pääsi huomaamatta poistumaan huoneestä tyyntyäkseen kunnes sairas heräisi.

Moneen wuoteen ei hän ollut Ristosta mitään kuullut. Tämä ei ollut edes kertaakaan äidilleen lähettänyt kirjettä tai terweisiä. Lewottomuudella oli hän usein ajatellut Ristoa ja itse tultuaan tuntemaan rukouksen woiman, monasti rukoillut hänenkin puolestaan.

Kenties oli tässä wastaus hänen rukouksiinsa, waikkakin hän oli sen aiwan toiseksi kuwitellut? Jumala oli ehkä johtanut hänen askeleensa tänne, jotta hän, Johanna, saisi palkita kaiken rakkauden ja huolenpidon, jota poika kerran oli osoittanut orporaukalle. Suloisimmat lapsuuden muistonsa kohdistuiwat tähän mieheen. Kiitollisuudella muisteli Johanna wielä monia hauskoja hetkiä ja kuinka poika kieltäytyi paljosta hänen tähtensä; weljellisessä rakkaudessa oli hän selittänyt kaikki makupalat olewan liian hywät hänelle itselleen. Kun he oliwat eroitetut toisistaan, oli pojan poissa-olo ja katkera ero waan saattaneet nuo muistot kauniimpaan hohteesen.

Nyt näki hän lapsuudenystäwänsä, mutta hämmästyttäwän toisellaisena, sydäntä särkewästi muuttuneena. Synti ja halpamaisuus kuwastui hänen juoppouden turmelemissa kaswoissaan. Koko hänen olentonsa oli selwä kuwa surullisesti hairahtuneesta elämästä. Oliko hän itse ehdointahdoin wäärinkäyttänyt Jumalan hänelle antamia lahjoja, hänellä kun oli hywä pää ja teräwä

järki, wai oliko ihmisten luottamattomuus ja ylenkatse saattaneet hänet sywemmälle perikatoon?

Kului pitkä aika ennenkuin Risto tointui taudistaan sen werran, että kykeni lyhykäisesti kertomaan elämästään waiwaishuoneessa olon jälkeen. Monen monta kertaa käwi Johanna sairaan luona ennenkuin Risto tuli niin tajuntaansa, että tunsi hänet.

Sanomattomalla lewottomuudella oli Johanna katsellut ankaran taudin waiheita ja hartaasti rukoillut Jumalata lapsuuden-ystäwän sielun edestä. Selittämätön oli hänen ilonsa, kun hän wiimeinkin woi sanoa: Sinä kuulet rukoukseni, Herra, Sinä totinen Jumala!

Risto tuli täyteen tajuntaansa, waikka eiwät murtuneet woimat enää näyttäneet palaawan. Lääkäri oli waan pudistanut päätä, kun kirkkoherra kysyi, oliko enään parantumisen toiweita.

„Parantumaton keuhkotauti", sanoi hän, „ja paitsi sitä on hän säännöttömän elämän kautta turmellut ruumiinsa woimat."

Johannan tehtäwäksi annettiin ilmoittaa sairaalle wasta lausuttu tuomio. Sen tekikin hän omalla hellällä tawallaan, mutta huomasi kummakseen, ettei tämä tieto wähintäkään waikuttanut kuolemaisilla olewaan. Hän selitti, ettei hän usko Jumalaan ja ettei tämän elämän jälkeen ala ijankaikkinen elämä ja että kuolema waan wapauttaisi

häntä kurjasta elämästään. Mitä pikemmin kuolema tulee, sitä parempi. Sywästi liikutti moinen epäusko Johannaa ja hän pyysi kirkkoherralta apua. Tämä taisi paremmin näyttää walheellisesti monet wiisastelemiset ja harha-opit, joita sairas oli omistanut itselleen huonoista kirjoista ja sanomalehdistä, milloin waan oli niitä käsiinsä saanut. Tietonsa henkisissä asioissa oliwat sitäwastoin mitä huonoimmat.

Kärsiwällisesti oli Johanna sairaan luona niin paljon kuin waan aikansa myönsi ja luki silloin useinkin Jumalan sanaa, joka hänelle itselleen oli tuottanut niin paljon lohdutusta ja iloa. Sairas näytti kuuntelewan wälinpitämättömänä; joskus hän puhui muutamia sanoja, puolekſi kuiskaten lausui: „tuo ei ole minulle.“

Johanna ei tahtonut kysellä mimmoiset hänen elämän waiheensa oliwat olleet sittenkuin he erosiwat; hän toiwoi, että Risto wapaatahtoisesti kertoisi niistä. Itse oli hän awomielisesti kertonut, kuinka Jumala oli rakkaudella ohjannut häntä, hyljättyä orporaukkaa ja kuinka lewollista oli olo Hänen turwissa; Risto oli kuunnellut näennäisesti innostuneena, mutta Johannan lopetettua kertomuksensa, ei hän mitään kysynyt, eikä sanonut sanaakaan itsestään. Wasta eräänä päiwänä parin wiikon kuluttua pappilaan tulostaan, kun Johanna nousi mennäkseen pois, lausui hän jonkinmoisella lewottomuudella:

„Joko menette? Olen tahtonut sanoa jotakin ja luulen jaksawani tänään."

Johanna istuutui ja nyt kertoi Risto lyhyissä lauseissa, joita ankara yskä aina keskeytti, elämänsä kaikki waiheet siitä päiwästä, jolloin hän jätti waiwaishuoneen ja hurjan rengin seurassa meni rautatietyöhön Norlantiin.

Wäsyneenä työttömään elämään, jota wiime aikoina oli waiwaistalossa wiettänyt, kun ei kukaan uskaltanut ottaa häntä palwelukseensa sittenkuin talollinen, jolla hän oli paimenpoikana ollut, ajoi hänet pois, syyttäen häntä noitumisesta ynnä muusta pahasta ja kun kotiseudun ihmiset epäluulollaan katkeroittiwat hänen elämänsä, päätti hän mennä kauas toiseen paikkakuntaan, missä ei kukaan häntä tuntisi ja alkaa siellä uutta elämää työtä tehden. Tultuaan rautatierakennukselle, sai hän heti työtä ja hän tahtoi ahkeruudella ja toimellisuudella tulla tunnustetuksi kelpo mieheksi. Hänen onnistuikin lyhyen ajan kuluttua saawuttaa esimiestensä huomion ja luottamuksen. Muuan insinööreistä otti hänet palwelukseensa ja kaikin tawoin koetti hän ansaita tämän hänelle jo alussa osoittamaa hywäntahtoisuutta. Koska hän ei osannut lukea eikä kirjoittaa muuta kuin sen wähän, jota muut oliwat hänelle opettaneet, osti hän oppikirjoja, joita sitten yön kuluessa ahkerasti lueskeli. Harjoitusten kautta sai hän jotenkin hywän käsi-alan sekä lukemisen kautta pieniä tietoja,

joista sittemmin oli hänelle hyötyä. Isännän luottamus herätti hänessä itseluottamusta ja oman arwon tuntemista, jota hänessä ei ollut ennen ollut ja tulewaisuus wilkutti hänelle lupaawana ja waloisana. Hän tahtoi näyttää ruustinnalle ja kaikille muille ihmisille, jotka oliwat ylenkatsoneet waiwaistalon poika-raukkaa, että hänkin woi tulla hywäksi ja kunnon ihmiseksi ja että hän hywinkin tulee toimeen ilman heitä ja heidän ajatuksiaan hänestä. Paljon enemmänkin oli hän ajatellut silloin — lisäsi hän hitaasti ja peitti silmänsä käsillään. Jatkon hän puhui sopertaen ja kului pitkä aika ennenkuin hän sai niin paljon mielenlujuutta, että saattoi jatkaa.

„Nähkää Johanna, silloin oli minulla oikeus ajatella niin", sanoi hän, „sillä minä olin tehnyt työtä tullakseni kelpo mieheksi ja esimiesteni hywäntahtoisuuden ja luottamuksen kautta toiwoin kerran pääsewäni semmoiseen asemaan, että — — mutta ei, minä säikäytän teitä. Tietysti te muistelette minua waan pahanilkisenä waiwaishuone-poikana tai — perikatoon joutuneena matkamiehenä. Nyt seurasi kowa yskänkohtaus ja kun tämä oli mennyt ohi ja Risto uupuneena ja silmät ummessa waipui wuoteelle, katseli Johanna häntä pelokkaasti.

Ei, kuinka saattoi hän peljätä! Poistiko wiime sanojen waikutus hänestä muistot, mitä Risto oli hänelle lapsuuden päiwinä ollut ja kuinka he oliwat olleet uskollisia ystäwiä? Ei. Seuraa-

wassa hetkessä laski Johanna kätensä laihalle, kuihtuneelle kädelle, joka oli peitolla ja heidän silmänsä kohtasiwat toisensa — ihmeellinen, unohtumaton hetki! Sanaakaan eiwät puhuneet, mutta kumpikin tiesi toisensa ajatukset; kumpikin tunsi sanomatonta tuskaa sydämmessä ajatellessaan, kuinka toisin asiat olisiwat woineet olla. — — —

Hiljaisuus, jota ei mikään häirinnyt, wallitsi huoneessa. Sairaan rinta löi ankarasti ja Johannan käsi wapisi niin, että hänen täytyi wetää se pois.

Sairas oli jälleen hiljaa, niin hiljaa, että Johanna luuli hänen nukahtaneen ja nousi hiipiäkseen huoneesta. Silloin Risto jälleen alkoi puhua:

„Älkää menkö, minun täytyy kertoa kaikki. Kenties en toisella kerralla woisikaan sitä puhua. Ette usko, miten kowasti olen saanut taistella ennenkuin woin tehdä äskeisen ja seuraawan tunnustuksen ja kuinka ainoastaan teidän näkemisenne on antanut minulle woimia sekä sulattanut rintani ympärille wuosien kuluessa ilmestyneen jään. Istukaa jälleen."

Johanna istuutui ja Risto jatkoi:

„Se oli onnellisin aika elämässäni, aika jolloin uskoin hywää sekä itsestäni että muista ihmisistä, toiwerikkaan päiwän sarastus — joka kuitenkin loppui synkimpään pimeyteen. Isäntäni luotti minuun niin rajattomasti, että se herätti

kateutta entisissä towereissani. Jumala tietää, etten koskaan wäärinkäyttänyt hänen luottamustaan. Eräänä päiwänä kaipasi hän suuremman rahasumman, jonka oli säilyttänyt pöytälaatikossaan. Kukaan muu ei käynyt hänen poissa-ollessa huoneessa kuin minä. Luonnollisesti epäiltiin minua. Minua tutkittiin sekä kahdenkesken että julkisesti — minulla ei ollut mitään tunnustettawaa — mutta kuinka todeksi näyttää wiattomuuteni, kun kaikki niin selwään puhui minua wastaan! Kotiseudultani tulleet towerit lewittiwät pian huhuja lapsuuden-ajoiltani ja että olin epärehellisen waimon awioton poika. Tuomioni oli langetettu. Kukaan ei enään epäillytkään syyllisyyttäni ja waikkakin minut, todistusten puutteessa, päästettiin wapaaksi, huomasin kuitenkin, että niin hywin isäntäni kuin esimieheni ja towerini pitiwät minua warkaana, heidän silmissään olin kaksinkertaisesti rikoksellinen, kun kiwen kowaan kielsin warastaneeni. Halweksittuna ja hylätttynä läksin pois awaraan maailmaan, sydämmessäni oli wihaa, kiukkua ja katkeruutta sekä maallista että jumalallista wääryyttä kohtaan. Kannattiko siis olla rehellinen ja kunnollinen, kun ihmiset sentään tuomitsiwat warkaaksi? Häwäistynä tuli minun kulkea ympäri hankkiakseni leipää kurjan elämäni ylläpitämiseksi. — Ei — minä en tahdo turmella teidän wiattomuuttanne kertomalla kaikki silloiset synkät ajatukseni, en tahdo antaa teidän katsoa

perikadon sywään kuiluun, johon itse usein olen epätoiwon katkeruudella ja hurjuudella katsellut . . . Jumala, jos Jumala löytyy, on warjellut teitä moisesta perikadosta. — Minulle on . . ." kowa yskä tukehutti wiimeiset sanat.

* * *

Pitkä tunnustus monine mielenliikutuksine oli tuntuwasti wienyt sairaan jo ennenkin heikot woimat, mutta koko hänen olentonsa oli ikäänkuin saanut rauhan ja lewon. Kristillinen waikutuswalta, jonka alaisena hän oli, lämmitti ja pehmitti sydämmen ympärillä olewata jääkuorta ja mielen katkeruutta. Eräänä päiwänä, kun kirkkoherra oli sairaalle lukenut Matteuksen ewankeliumin 5 luwun sekä hiljaan rukoillut, lausui sairas liikutuksesta wärisewällä äänellä: „Herra, minä uskon, auta minun epäuskoani!"

Nyt oli jääkin murtunut; muutamia päiwiä hän täällä wielä eli. Hän tunnusti itsensä köyhäksi, kadotetuksi syntiseksi, joka ainoastaan turwautui Herran Jeesuksen armoon ja rakkauteen. Autuaallisena, luottaen Jeesuksen lupaukseen, ettei Hän ketään, joka uskoo Häneen, heitä pois tykönsä, kuoli hän. Sielu oli pelastettu yhdennellätoista hetkellä — mutta kuitenkin pelastettu, ijankaikkisesti pelastettu.

Y:n hautausmaahan hän kätkettiin ikuiseen lepoon ja usein rakkaat kädet koristiwat haudan kukkasilla. Johanna ei koskaan unohtanut lapsuudenystäwäänsä, jonka rakkautta ja hellyyttä hän Jumalan awulla oli saanut niin ihmeellisesti palkita ja jonka surullisia elämän waiheita sowittawainen walo wiime päiwinä oli walaissut. Ihana auringonlasku myrskyisen, pilwisen päiwän jälkeen!

„Älkäät tuomitko, ettei teitä tuomittaisi", oli kirkkoherra lausunut ruumista kannettaessa huoneesta, joka oli wainajan wiimeinen, kenties ainoa rauhan maja maan päällä. „Hän, joka yksin tutkii sydämmet ja päättää elämänkohtalot, antaa kullekin ansionsa jälkeen", kaikuiwat sanat sowittawina rauhan sanoina läsnä-olewille. „Hänellä ainoalla on walta tuomita."

Hiljaisesti kului Johannan oma elämä siinä asemassa, johon hän tiesi Jumalan hänet määränneen. Wäsymättömällä huolella hoiti hän turwattomia pienokaisia, tunnollinen ja uskollinen hoitaja oli hän heille. Hän koetti lapsille palkita heidän wanhempainsa hänelle osoittamaa ystäwällisyyttä ja hywyyttä. Isännälleen oli hän luotettawa palwelija, jota kirkkoherra tarwitsi kaikissa asioissa, palwelija, joka ei palwele ainoastaan maallista isäntää waan myöskin taiwaallista Isää.

Johannan koko olennossa oli rauha, jota ei mitkään maalliset surut woineet häiritä. Hänen katseensa oli surunwoittoinen, elämän wakawuus

oli jo warhain painanut leimansa siihen. Jotkut arweliwat surumielisyyden syyksi erilaiset olosuhteet, joiden alaisena hän oli pienimmästä lapsuudesta ollut. Toiset taasen luuliwat sen johtuwan hänen nuoruutensa aikojen muille tuntemattomista tapahtumista, tässä oli myöskin syy miksi hän kaikille kosijoilleen antoi rukkaset. Itse hän ei koskaan näistä asioista puhunut, kertoili waan, kuinka Herra täyttää lupauksensa orpo-raukkoja kohtaan, ja toisiakin kohtaan, joilla ei ole ketään auttajata. Kokemuksesta saattoi hän itse todistaa: „isäni ja äitini hylkäsiwät minut, mutta Herra on minua auttanut."

Hautausmaan etäisimmässä kolkassa olewan pienen haudan luona wiiwähti hän mielellään hetkisen. Siinä hän joka kerta uudisti mieleensä monen monet muistot, joita kaikkia sowittawa walo walaisi. Paljon kurjuuden ja monen synnin jälkeen oli saawutettu anteeksiantamus ja rauha. Herran Jeesuksen armahtawa rakkaus oli riittänyt hänellekin, jonka ruumis tässä lepäsi. Hän oli pelastettu, joskin se oli käynyt monen tulen läpi ja Johanna tiesi, että he kumpikin, saman rakkauden ja armon kautta, tuliwat samaan päämaaliin, joskin eri teitä.